

Giuseppe Verdi (1813-1901)

Romantismul nu a influențat doar muzica în sine, ci a dat impuls spectacolelor cu orchestre de până la 250 de instrumentiști și coruri cuprinzătoare, ansamblu care a dus până la învestirea muzicii cu un adevărat stil monumental.

Termenul *romantism* nu este folosit doar în domeniul muzical, ci și în cel literar sau teatral. Romantismul este mai mult decât un stil, el reprezintă o amplă concepție despre lume și reunește o mulțime de fenomene artistice. Se poate vorbi de o literatură romantică, de un teatru romantic etc. Întrucât romanticii au avut o strânsă legătură cu toate formele artei, se poate afirma că muzicianul romantic este în același timp poet și dramaturg.

Reprezentant de seamă al operei romantice, Verdi s-a bucurat de înalta apreciere a publicului încă de la primele sale compoziții. Compozitorul a fost profund marcat de frământările patriotice care influențau viața Italiei, acestea făcând din elacesta un mare partiot luptător romantic pentru vechile și noile idei umaniste. Concepțiile sale profund patriotice răzbat din numeroase opere ale sale. Primele 16 opere, printre care se numără *Machbeth*, *Ernani*, *Nabuccodonosor* și *Lobarzii* deschid noul drum al artistului de a trece peste regulile rigide, clasiciste și de a da curs liber inspirației sale. Majoritatea acestor opere au un iz revoluționar și au dezlănțuit în italieni o adevărată frenezie națională. Pe lângă tematica eroico-revoluționară, Verdi s-a inspirat și din literatura contemporană și universală: *Luiza Miller* după Schiller; *Rigoletto* și *Ernani* după Hugo, *Machbeth*, *Othello* și *Falstaff* după Shakespeare. El va deveni mai pretențios în alegerea subiectelor și mai preocupat în ceea ce privește divulgarea caracterelor aflate la baza derulării acțiunii scenice.

Printre libretiștii cu care a colaborat s-au numărat Temistocle Solera (1815-1878) și Francesco Maria Piave (1810-1876), care au reușit să se plieze perfect pe ideile compozitorului. De altfel, Piave a fost cel care a semnat libretele celor mai importante dintre operele verdiene.

Compusă la cererea teatrului *La Fenice* din Veneția, opera *Ernani*, cu un libret conceput de Piave și inspirat din drama *Hernani* de Victor Hugo (1802-1885), deschide un nou drum în evoluția lui Verdi către o mai mare complexitate dramaturgică. Una dintre noutățile aduse cu

această a cincea operă constă în preocuparea compozitorului de a conferi unitate acțiunii scenice prin intermediul dezvoltării unor teme muzicale încă din uvertură și reluate pe întreg parcursul operei pentru a le sublinia importanța dramaturgică. În comparație cu primele creații, Verdi a acordat o mai mare intensitate caracterizării eroilor, punând în valoare, mai ales, trăirile personajelor masculine.

O altă inovație, surprinzătoare pentru public, a constat în abordarea unor tonuri sumbre în montarea scenică a operei *Machbeth* – libretul de Piave după Shakespeare – într-o corelare strânsă cu realizarea muzicală ce abundă în culori timbrale ciudate, neobișnuite, survenite în momentele de tensiune maximă. Verdi își dorea ca aceste scene să nu fie cântate, ci *jucate* și declamate cu o voce sumbră și neclară. Încă o idee promovată de Verdi, este aceea de a susține, din punct de vedere orchestral, emoțiile trăite pe scenă de personaje. În muzica verdiană se reflectă nu doar atmosfera în care se desfășoară acțiunea, ci și paginile descriptive.

Cu următoarele trei opere considerate ca marea trilogie – *Rigoletto*, *Trubadurul* și *Traviata*, Verdi aduce încă o inovație în creația sa prin redarea omului cu toate pasiunile, frământările și duplicitățile ce determină și circumscriu caractere umane. Elementul cu desăvârșire nou, cel al duplicității caracterului personajului central, amplifică posibilitățile de folosire a limbajului muzical. Personaje ca Rigoletto, Violetta și Azucena sunt structurate pe două elemente antagonice. Rigoletto este, în același timp, un tată afectuos și un protector sever al fiicei sale Gilda împotriva frivolităților la care, însă cu cinism, își incită stăpânul. Azucena este și ea un personaj care satisface preferința lui Verdi pentru sufletele frământate în jocul contrastelor. Rigoletto, zbuciumat între grija paternă și sarcasmul bufonului, se regăsește în Azucena, o țigancă ce se zbate și ea între ura vindicativă și dragostea maternă. Tot astfel, mai târziu, Violetta, femeia pierdută va fi în același timp o amantă fidelă capabilă însă de sacrificii generoase. Marea trilogie a adus în operă suflul înnoitor al unui romantism cu puternice accente realiste.

Atras și apelând, încă o dată, după *Machbeth*, la Shakespeare prin intermediul lui Arrigo Boito (1842-1918), care i-a furnizat unul dintre cele mai bune librete, Verdi a compus *Othello* cu ambiția de a demonstra ceea ce înțelegea el prin operă. Noua operă a eliminat vechile arii, cavatine și duete care întrerupeau suflul melodic și a redus totul la un cadru general, a cărui scindare era impusă doar de necesitățile tehnice, opera fiind condusă fără întrerupere de la un capăt la altul. Muzica nu a mai fost condiționată de text, dar cele două elemente coexistente sudate între ele au dat un nou înțeles dramei muzicale italiene. Unitatea a fost realizată prin întrepătrunderea

sensurilor, lexic și muzical, prin substituirea lor reciprocă și dramatizarea muzicii. A suprimat pauzele inoportune, a folosit un ritm aproape lipsit de cadențe, a diminuat rolul de acompaniator al orchestrei și implicarea ei în comentarea temei și a lărgit cantabilitatea ariei asupra întregii opere. Verdi a lăsat vocii umane legile ei proprii și prioritatea ei necondiționată, realizând prin *Othello*, care i-a adus consacrarea definitivă, una dintre capodoperele secolului.

Ultima operă compusă, prin excelență comică, *Falstaff* a fost o adevărată surpriză din partea unui compozitor care a excelat în dezbateră tragicului sub toate fațetele. În ea se oglindesc multitudinea aspectelor societății în care a trăit, dar și utilizarea unui limbaj muzical divers pentru a reda varietatea aspectelor comice și spre a încununa realizările operei romantice nu doar italiene, ci și universale.